

## ОСОБЛИВОСТІ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ТА ПОКАРАННЯ НЕПОВНОЛІТНІХ

Комісар А., студентка гр. Ю-74

Боротьба зі злочинністю неповнолітніх є однією з найважливіших і складних проблем сьогодення. Ті зміни, які відбуваються у злочинному середовищі серед неповнолітніх, викликають занепокоєння і потребують рішучих та цілеспрямованих дій. Злочинність неповнолітніх завжди перебуває в центрі уваги представників кримінологічної науки. Це зумовлено передусім тим, що скоєння особою в неповнолітньому віці злочину значною мірою визначає її подальший життєвий шлях, оскільки суттєво впливає на формування стереотипу особи, систему її ціннісних орієнтирів. За останні десять років злочинність неповнолітніх зросла приблизно удвічі.

Неповнолітніми вважаються особи, які не досягли 18-річного віку. У Преамбулі Декларації прав дитини зазначається, що неповнолітні, у зв'язку з їх фізичною і розумовою незрілістю, потребують спеціальної охорони і захисту, включаючи належний правовий захист.

Особливості психології неповнолітніх, зокрема їх схильність до сприйняття стороннього впливу, з одного боку, спонукають максимально обмежувати їх спілкування з повнолітніми злочинцями, які розміщуються в окремих установах з відбування покарання, а з другого, — дає змогу обмежитися щодо таких осіб порівняно більш м'якими заходами, достатніми для забезпечення їх виправлення і перевиховання.

Суспільство не має право висувати до неповнолітніх такі самі суворі вимоги, як до дорослих. Тому часто щодо неповнолітніх достатніми є міри виховно-педагогічного, а не карального характеру. У розділі XV Загальної частини Кримінального кодексу України (далі – КК) зосереджені лише норми, які стосуються особливостей кримінальної відповідальності і покарання неповнолітніх: 1) встановлюють більш широкі, ніж щодо повнолітніх, умови звільнення від кримінальної відповідальності, зокрема із застосуванням примусових заходів виховного характеру; 2) містять обмеження щодо суворості видів і розмірів покарань та інших заходів кримінально-правового характеру; 3) передбачають більш м'які вимоги (умови) для звільнення від кримінального покарання; 4) регламентують вимоги щодо погашення і зняття судимості.

З усіх видів покарань, передбачених КК, до неповнолітніх можуть бути застосовані лише ті, які прямо вказані у ст. 98 КК.

Штраф, як міра покарання, може застосовуватись не до всіх неповнолітніх, які вчинили злочини, а лише до тих, які мають самостійний доход, власні кошти або майно (ч. 1 ст. 99 КК). Також особливою умовою є те, що неповнолітні, засуджені до штрафу, після виконання цього покарання визнаються такими, що не мають судимості.

Громадські роботи можуть бути призначені неповнолітньому з урахуванням певних обмежень. Вони стосуються віку особи, якій призначається таке покарання, мінімальної і максимальної загальної тривалості громадських робіт для неповнолітніх, їх щоденної тривалості.

Виправні роботи можуть бути призначені неповнолітньому, який на момент призначення покарання з дотриманням відповідних вимог законодавства про працю прийнятий на роботу за трудовим договором постійно чи тимчасово на строк, який відповідає принаймні тривалості призначеного покарання. Із заробітку неповнолітнього, засудженого до виправних робіт, здійснюється відрахування в дохід держави у розмірі, встановленому вироком суду, в межах від 5-10 %.

Неповнолітні повинні відбувати арешт окремо від дорослих засуджених. Умови відбування арешту неповнолітніми визначаються кримінально-виконавчим законодавством. Порівняно з дорослими засудженими, тривалість арешту для неповнолітніх істотно скорочена – удвічі мінімальний термін і в чотири рази – максимальний.

Позбавлення волі на певний строк – це найбільш суворе покарання в системі покарань, які можуть застосовуватися до неповнолітніх. Воно має призначатися тоді, коли, на переконання суду, всі інші, більш м'які покарання не дають змоги досягти мети кримінального покарання. Для неповнолітніх це покарання не може бути призначеним на строк більше 10 років.

При призначенні покарання неповнолітньому суд враховує умови його життя та виховання, вплив дорослих, рівень розвитку та інші особливості особи неповнолітнього. Покарання неповнолітніх особливою мірою повинно бути підпорядковане досягненню мети їх виправлення та запобігання вчиненню нових злочинів.

При призначенні неповнолітньому покарання має враховуватися рівень розвитку та інші особливості особи неповнолітнього. Рівень розвитку характеризується станом розумової, пізнавальної діяльності, запасом знань, параметрами емоційно-вольової сфери тощо неповнолітнього.

У необхідних випадках для встановлення стану загального розвитку неповнолітнього повинна бути проведена експертиза спеціалістами в галузі дитячої та юнацької психології. Вважаю, що суд при призначенні покарання неповнолітнім, зобов'язаний враховувати, що покарання повинно бути підпорядковане меті виправлення.

Наук. керівник – Харченко В. Б., канд. юрид. наук